HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

והא גבי קרעים דכתיב על על דכתיב [1]על שאול ועל יהונתן בנו ותניא אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו יצא ידי קריעה אמרי לא קשיא הא בסתם והא במפרש והתניא אאמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו לא יצא ידי קריעה (א) באמרו לו מת וכסבור אביו הוא וקרע ואחר כך נמצא בנו יצא ידי קריעה רב אשי אמר כאן בתוך כדי דבור כאן לאחר כדי דבור גהא דקאמרת יצא ידי קריעה שנמצא בנו בתוך כדי דבור דהא דאמרת לא יצא ידי קריעה לאחר כדי דבור והתניא המי שיש לו חולה בתוך ביתו ונתעלף וכמדומה שמת וקרע ואחר כך מת לא יצא ידי קריעה אמר ר' שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא ולא שנו אלא שמת לאחר כדי דיבור אבל בתוך כדי דיבור (ב) כדבור דמי (א) זוהילכתא תוך כדי דבור כדבור דמי חוץ חממגדף טועובד עבודת כוכבים יומקדש כומגרש:

מתני' אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת קיים לתאנים כולו קיים הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים אמרה קונם תאנה שאני טועמת וענבה שאני טועמת הרי אלו שני נדרים:

גמ' מני מתניתין רבי ישמעאל דתניא [2]אישה יקימנו ואישה יפרנו אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת קיים לתאנים כולו קיים

הפר

רש"י

והא גבי קרעים דכתיב על על. דמשמע שאם מתו לו שנים קרובים או שלשה שחייב לקרוע על כל אחד בפני עצמו: **על שאול ועל יהונתן בנו ועל עם ה'.** דהיינו פרטא: **ותניא מת אביו וקרע ואח"כ נמצא שהוא בנו.** שמת ולא אביו יצא ידי קריעה דעל על לאו דוקא. הכא נמי אותה לאו דוקא: **כאן בסתם כאן במפרש.** גבי קריעה שקרע סתם שלא על אביו ולא על בנו אבל במתניתין כגון שהפר בפירוש לשם בתו והלכך כיון דנמצא שאינו כך צריך להפר לשם אשתו שנדרה: **והתניא לא יצא ידי קריעה.** וקשיין ברייתא אהדדי: **והתניא.** דמסייע לרב אשי: **והלכתא תוך כדי דבור.** דהחוזר תוך כדי דבור כדבור דמי לכולהו מילי: **חוץ ממגדף.** מברך את השם: **ועובד עבודת כוכבים.** האומר לעבודת כוכבים אלי אתה דאדבור לחודיה חייב: **והמקדש.** אשה והמגרשה אע"פ שחוזר בתוך כדי דבור אינה חוזרה: **מתני' אמרה קונם תאנים וענבים שאיני טועמת קיים לתאנים כל הנדר קיים.** אף הענבים שאין יכול להפר שוב אפילו אענבים. קסבר נדר שהוקם מקצתו הוקם כולו ובגמרא(ג) מפרש יקימנו יקים ממנו:

הפר

ר"ן

והא גבי קרעים דכתיב על שאול וגו'. והוה לן למימר דעל דוקא שיקרע לשם המת ולא שיטעה באחר ואפי' הכי תנא אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו יצא ידי קריעה אלמא על לאו דווקא ה"נ לימא אותה לאו דוקא: **לא קשיא הא בסתם הא במפרש.** הא דתניא אמרו לו מת אביו וקרע יצא לאו דוקא בשאמרו לו בפירוש מת אביו אלא בשאמרו לו (בפי') מת וסבור אביו ונמצא בנו ובהא יצא ידי קריעה אבל במפרש שאמרו לו מת אביו וקרע על דעת כן לא יצא דעל דוקא וכי קתני אמרו לו מת אביו לאו דוקא: **והתניא.** בניחותא דדוקא בסתם יצא אבל במפרש לא יצא ומתני' דקתני ה"ז יחזור ויפר במפרש שאמרו לו בפירוש נדרה אשתו ונמצאת שהיא בתו דבכי האי ודאי לא מהניא הפרה: **רב אשי אמר כאן בתוך כדי דבור כאן לאחר כדי דבור.** רב אשי לא אתא לאפלוגי אהאי דינא דבסתם דודאי מודה ביה דיצא ידי קריעה דהא ברייתא מוכחא הכי בהדיא דבסתם יצא ובכה"ג נמי בנדרים מהניא הפרה והקמה אלא דכי היכי דלא נדחוק נפשין דברייתא דקתני אמרו לו מת אביו לאו דוקא פריק שינויא אחרינא דבמפרש נמי משכחת לה דיצא כל שהודיעוהו שהוא בנו תוך כדי דבור לקריעתו ובכה"ג נמי בהפרה והקמה דמתניתין דקתני יחזור ויפר כשאמרו לו אחר כדי דבור דהפרה ראשונה שהיתה בתו: **והתניא.** בניחותא: **אבל בתוך כדי דבור אין חוזר וקורע.** שאע"פ שבשעה שקרע עדיין לא מת ולא הויא קריעה כלל כיון שמת תוך כדי דבור כמאן דקרע השתא דמי כי קרע נמי בטעות שהיה סבור שמת לו מת אחר א"נ הקים או הפר בטעות כיון שידע תוך כדי דבור מהני: **והלכתא תכ"ד כדבור דמי בר ממגדף ועובד עבודת כוכבים ומקדש ומגרש.** ובפרק יש נוחלין(ג) לא חשיב אלא תרי בר מעבודת כוכבים וקדושין ולא פליגי דמגדף בכלל עובד עבודת כוכבים ומגרש בכלל מקדש דאיתקש יציאה להויה. מגדף היינו שאם גדף וחוזר בו תכ"ד לא הויא חזרה ועובד עבודת כוכבים שאם אמר לעבודת כוכבים אלי אתה וחזר בו לא הויא חזרה ומקדש ומגרש שאם קדש או גירש וחזר בו תוך כדי דבור לא מני הדר ביה. ולא ידענא מ"ש הני ומנא להו לרבנן הכי. ונראה בעיני דבשאר מילי דלא חמירי כולי האי כשאדם עושה אותם לא בגמר דעתו הוא עושה אלא דעתו שיכול לחזור בו תוך כדי דבור אבל הני כיון דחמירי כולי האי אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה ומשום הכי חזרה אפי' תוך כדי דבור לא מהני. וראיתי לרבינו משה בר נחמן ז"ל בפרק יש נוחלין שכתב בשם ר"ת ז"ל ד)דתוך כדי דבור כדבור דמי תקנתא הוא דתקון רבנן משום תלמיד הלוקח מקח ופגע בו רבו שיוכל ליתן לו שלום והשוו מדותיהן בכל מילי בר מהני. ולא ניחא לי וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה לעולם בקום עשה בנדרים אלא ודאי כדאמרן: **מתני' אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת קיים לתאנים כולו קיים.** אפי' לענבים ואינו יכול לחזור ולהפר: **אינו מופר עד שיפר אף לענבים.** אינו מופר לענבים עד שיפר להם בפירוש אבל לתאנים שהפר מופר. לשון אחר אינו מופר כלל אפילו לתאנים שלא כל הימנו להפר מקלתו: **אמרה קונם תאנה שאני טועמת וענבה שאני טועמת הרי אלו שני נדרים.** לאו למימרא שיהא צריך הפרה לכל אחד ואחד בפני עצמו דהא שני נדרים הפרה אחת להן וכדתניא בתוספתא (פ"ו ה"א) היו עליה חמשה נדרים הפרה אחת לכולן אלא לומר שאם הפר או קיים אחד מהם יכול לקיים או להפר את השני:

גמ'

תוספות

והא גבי קריעה דכתיב על שאול ועל יהונתן דמייה שמעינן קריעה על כל מת ומת ותניא אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך אמרו שהוא בנו יצא ידי קריעה אף על פי שלא קרע על זה הכי נמי נימא דאותה לאו דוקא ואם הפר לאשתו ונמצאת בתו מופר: **הא בסתם.** הך קריעה דקרע סתם למי שהוא ומתניתין במפרש שאמר אני מיפר לאשתי: **רב אשי אמר כאן** שנמצא שהוא בנו תוך כדי דבור של קריעה דהוי כאילו לא קרע אלא לאחר שמיעה והא דתניא לא יצא ידי קריעה שנמצא לאחר כדי דבור: **והתניא.** בניחותא: **אמר רבי שמעון בן פזי.** מהא עיקר ראייתו וק"ק לישנא דוהא תניא דהא לא מייתי מידי אלא ממילתא דרבי שמעון בן פזי: **והלכתא** תוך כדי דבור כדבור דמי. פירש ה"ר אליעזר לא ידענא מנין לו ופירש דמדרבנן הוא כדי שישיב אדם וישאל בהפסק ממכרו ולא יפסיד וקשה דהא גבי דיינין לאורייתא הוא כגון גבי מנחת חיטין מן השעורין וגבי שבועת העדות אמרינן ליה וצ"ל דהוי לאורייתא: **מגדף ועובד עבודת כוכבים.** אפילו חוזר בו תוך כדי דבור קטלינן ליה ומקדש אשה ואחר כך חוזר בו וכן מגרש ואחר כך מבטל הגט לאו כל כמיניה: **קיים לחצאין קיים.** דדרשינן בגמרא יקימנו יקים ממנו (הפר ממנו) הפר לחצאין אינו מופר כלל דהפרה במקצת לא הוי הפרה ואע"ג דאמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו שאני בין הפרה להתרת חכם: **הרי אלו שני נדרים.** אם קיים לענבים לא קיים לתאנים: **מני מתניתין רבי ישמעאל היא דתניא וכו' קיים [לתאנים] כולו קיים.** דהכי משמע יקימנו יקים ממנו מדלא כתיב יקיים וכתיב יקימנו דרשינן מלפניו ולאחריו:

פירוש הרא"ש

והא גבי קרעים דכתיב על על. דשמעינן מיניה דעל כל מת צריך לקרוע מדכתיב על שאול ועל יהונתן ואפ"ה [אם] בשעת קריעה כוון לאביו ונמצא בנו יצא ידי קריעה אלמא אע"ג דכתיב על לא בעינן שיהא [יודע] בשעת קריעה על איזה מת קרע וה"ה נמי אותה לאו דוקא: **כאן בסתם כאן במפרש.** הא דקאמר יצא ידי קריעה בסתם איירי שלא פירש על אביו והא דקתני אמרו לו מת אביו וקרע לאו דוקא אלא אמרו לו מת לו מת וכסבור שהוא אביו כי הך ברייתא דמייתי בסמוך ומתניתין במפרש שמפר לאשתו ונמצאת בתו: **והתניא.** בניחותא: **אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו לא יצא ידי קריעה אמרו לו מת לו מת סתם וכסבור שהוא אביו וקרע ואחר כך נמצא שהוא בנו יצא ידי קריעה.** ובכה"ג איירי בברייתא קמייתא: **רב אשי אמר כאן בתוך כדי דבור כאן לאחר כדי דבור.** הא דאמרת יצא ידי קריעה שנמצא בנו בתוך כדי דיבור והא דאמרת לא יצא ידי קריעה שנמצא לאחר כדי דבור. כך נמצאת הגירסא בספרים ולפי הגירסא שפירשתי והא תניא בניחותא נראה לי דלא גרסי הא דאמרת יצא ידי קריעה כו' דלא קשיא מידי מקריעה לקריעה אלא ה"ג רב אשי אמר כאן בתוך כדי דבור כאן לאחר כדי דבור ותו לא מידי ואמתני' קאי לשנויי מתניתין שנודע לו לאחר כדי דבור וגבי קריעה שנודע לו תוך כדי דבור ויש ספרים גורסים אמרו לו מת אביו וקרע ואח"כ נמצא בנו לא יצא ידי קריעה ולא גרסי הך סיפא אמרו לו מת לו מת וכסבור שהוא אביו כו' ופריך מהך ברייתא אברייתא קמייתא ומשני אמר רב אשי כאן תוך כדי דבור כו' הא דאמרת יצא ידי קריעה שנמצא בנו בתוך כדי דבור: **מגדף ועובד עבודת כוכבים.** אפילו חוזר בו בתוך כדי דבור קטלינן ליה וכן מקדש אם חזר בו ובטל הקדושין תוך כדי דבור וכן מגרש הגט לא משגחינן ביה: **מתני' קיים לתאנים כולו קיים.** דהקמה במקצת [הוי הקמה אבל הפרה במקצת] לא הוי הפרה ובגמרא מפרש טעמא ולא דמי לנדר שהותר מקצתו הותר כולו כדפרשינן לעיל: **אמרה קונם תאנים וקונם ענבים שאני טועמת כו'.** כיון שאמרה פעמיים קונם הוי כל אחד נדר לבדו ובגמרא מוקי לה כר"ש דאמר גבי שבועת הפקדון דלא הוי פרטא לחייב קרבן על כל אחת ואחת עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד: **גמ' דתניא אישה יקימנו.** ודרש ר' ישמעאל כאילו כתיב יקים ממנו משמע אם הקים מקצתו קיים כולו אבל יפרנו ליכא למדרש הכי הלכך הפרה במקצת לא הויא הפרה:

מסורת הש"ס

(א) ב"ב קכט: ע"ש, (ב) [ע"ב], (ג) [ב"ב קכט:], (ד) [ועיין תוספות ב"ק עג: ד"ה כי ותוספות ב"ב קכט:],

◆

תורה אור השלם

1. וַיִּסְפְּדוּ וַיִּבְכּוּ וַיָּצֻמוּ עַד הָעָרֶב עַל שָׁאוּל וְעַל יְהוֹנָתָן בְּנוֹ וְעַל עַם יְיָ וְעַל בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי נָפְלוּ בֶּחָרֶב: שמואל ב א יב
2. כָּל נֵדֶר וְכָל שְׁבֻעַת אִסָּר לְעַנֹּת נָפֶשׁ אִישָׁהּ יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ: במדבר ל יד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא יצא ידי קריעה (אמרו לו מת לו וכו' יצא ידי קריעה) תא"מ. ונ"ב מלשון הפירוש שאמר והתניא לא יצא ידי קריעה וקשיין ברייתא אהדדי נראה דלא היה גורס הך סיפא כלל וכ"כ הרא"ש בפירושו דיש ספרים דלא גרסי הך סיפא אלא גרסי בסיפא לא יצא ידי קריעה וכן גורס האלפסי כמו בספרים שבידינו סוף פ' אלו מגלחין וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ח דהל' אבל דבא"ל מת לו מת סתם לא יצא ידי קריעה וכן פסק הטור בי"ד בסי' ש"מ גבי דין קריעה אבל גבי הפרה לא פסק כך בסי' רל"ד וצ"ע ליישב דבריו וכבר בארתיו בס"ד: (ב) שם אבל בתוך כדי דיבור א"צ לקרוע והלכתא תוך:

עין משפט נר מצוה

מא א ב ג ד מיי' פ"ח מהל' אבל הלכה ח סמג עשין מדברי סופרים ב טור ש"ע י"ד סי' שמ סעיף כד [וברב אלפס מועד קטן פ"ג דף רלה וברא"ש סי' סט]:

מב ה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף כה:

מג ז מיי' שם הלכ' ח ופ"ב מהל' שבועות הלכה יז-יט ופ"כ מהל' עדות הלכ' ג ופ"ו מהל' נחלות הלכה ו ופ"ב מהל' תמורה הלכה ד סמג עשין נו קז ולאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף לא לב לג וסי' שמ סעיף כד כה וטוש"ע ח"מ סי' כט סעיף א וסימן רפא סעיף ז:

מד ח מיי' פ"ב מהל' עבודת כוכבים הלכה ט [וברב אלפס ב"ב פ"ח דף ריג ע"ש וברא"ש שם סי' כז]:

מה ט מיי' שם פ"ג הלכה ד:

מו י מיי' פ"ז מהל' אישות הלכה כב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מט סעיף ג:

מז כ מיי' פ"ו מהל' גרושין הלכה טז סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סי' קמא סעיף נט:

מוסף רש"י

והתניא אמרו לו כו'. סייעתא היא דתני הכי לא יצא ולעיל תנא יצא ש"מ דכאן בסתם כאן במפרש (ראמ"ה בשמו). **ונתעלף.** לשון עייפות וחלישות הלב (חולין ג: ועי' יחזקאל לא טו ועמוס ח ג). **תוך כדי דבור כדבור דמי.** כל שני דברים שאדם מוציא מפיו זה אחר זה בתוך כדי דבור שסיים דבור ראשון התחיל דבור האחרון, לא חשבינן ליה נמלך, אלא הרי הוא כאילו אמר שני דברים ביחד, ואם שניהם יכולים לתפוס כגון הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים תמכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים, דהא לשניהם איתכוין אלא שאין יכול להוציא שני דברים כאחד, ואם האחד יש בו כח לתפוס והאחד אינו כלום יתפוס האחד והאחד כמאן דליתיה, כגון ירושה ומתנה לאחד, לשון ירושה בטל ולשון מתנה קונה, ואם שניהם סותרין זה את זה כי היכי דאמר בפרק בית כור (ב"ק קד:) כגון מידה בחבל הן חסר והן יתר וכגון איסתרא מאה מעי, וכגון (שם) מעשה דשכירות מרחץ בי"ב זהובים לשנה בדינר זהב לחדש, יש מהן שאומר תפוס לשון ראשון ויש שאומר שתפוס, לשון אחרון ויש שמספקא ליה ואומר יחלוקו ויש שהולך אחר המוחזק, ושם פירשתי דיניהן, והיכא דהדר ביה בהדיא תוך כדי דבור דאמר חוזרני בי, הכל מודים דהויא חזרה (רשב"ם ב"ב קכט:). **ועובד עבודת כוכבים.** שאם התפיס או הקלה דבר לעבודת כוכבים ובתוך כדי דבור חזר בו, אפילו הכי נאסרה משום חומרא דעבודת כוכבים, וכדאמרינן נמי בע"ז (מו.) שקץ תקשצנו, דאע"ג דאתי מדינא להיתירא אסור (ב"ב שם). **וקדושין.** שאם קידש אשה בפני עדים וחזר ואמר בתוך כדי דבור להוו מתנה ולא להוו קדושין אין שומעין לו ומקודשת ואינה מקודשת, וחומרא דרבנן היא משום לעז ממזרת אם תנשא לאחר בלא גט (שם קל.).